

לישועתך קויתי

על שולחנו של הגאון המקובל
איש האלקים הרב שמשון חיים בן הרב נחמן מיכאל נחמני ז"ע
מחבר הספרים הקדושים זרע שמשון ותולדות שמשון

פרשת וירא תשפ"ד | גליון מס' 418

נהנה ממעשה ניסים, כי אם ממתנתי אשר
אתן לך¹.

אולם אברהם אבינו, סירב לכך. כדי שלא
תיחשב הנתינה הזו, כזכות למלך סדום,
להינצל על ידה מדינה של גיהנום.

(זרע שמשון פרשת וירא, מאמר ט. עיי"ש באורך)

~~~~~

ותאמר לאברהם גרש האמה הזאת
ואת בנה כי לא יירש בן האמה
הזאת עם בני עם יצחק. וירע הדבר
מאוד בעיני אברהם על אודות
בנו. ויאמר אלקים אל אברהם אל
ירע בעיניך על הנער ועל אמתך
כל אשר תאמר אליך שרה שמע
בקולה כי ביצחק יקרא לך זרע.

(בראשית כא, י - יג)

בפסוקים אלו, יש לדקדק כדלהלן:

א. מהו ההסבר בטעם שנתנה שרה לדבריה,
'כי לא יירש בן האמה הזאת עם בני'. וכי
היתה שרה חומדת כל כך את הממון עבור
בנה, עד שבשביל ענייני ירושה גרידא,
תדרוש מאברהם לגרש את בנו.

ב. מה יועיל אברהם בזה שיגרש את

ויאמר מלך סדום אל אברם תן
לי הנפש והרכוש קח לך. ויאמר
אברם... אם מחוט ועד שרוך נעל
ואם אקה מכל אשר לך ולא תאמר
אני העשרתי את אברם. (בראשית יד, כא-
כג)

הנה אמרו חכמים (בבא קמא קיד.), 'המצייל
מן הגייס ומן הליסטים, אם נתייאשו
הבעלים, הרי אלו שלו'. לפי זה יקשה,
איך מלאו ליבו של מלך סדום, לדרוש
מאברהם אבינו, ששייב לו את הנפשות.
הרי אברהם קנה אותם מן הדין. שכן, מלך
סדום כבר התייאש מהם וגם מעצמו. וכל
הצלתו על ידי אברהם, היתה בדרך נס.

ויש לומר, כי הנה אברהם אבינו, לא היה
יכול ליהנות משללו, לא מן הנפש ולא
מן הרכוש. משום שבאו לידו בדרך נס.
והלכה פסוקה היא (תענית כד): 'אסור
ליהנות ממעשה ניסים'.

כיון שכן, בא מלך סדום וטען לפניו, הרי
כפי המצב העכשווי, אינך יכול ליהנות
מאומה מן השלל. הגם שהוא שייך לך,
על פי דין תורה. אי לכך, תן לי הנפש
ובתמורה, והרכוש קח לך. באופן כזה, אינך

¹צריך להבין, מה תועלת יש בכך, שיחזיר אברהם אבינו את הנפשות. הלא עדיין נשאר הרכוש באיסורו, היות והגיע לידיו בדרך
נס. ונראה כוונת רבינו, כי מלך סדום ביקש מאברהם אבינו, ששייב לידיו תחילה, גם את הרכוש וגם הנפש. והוא המלך, יחזיר
לו בתמורה, את הרכוש. באופן כזה, יוכל אברהם ליהנות מן הרכוש. כיון שכעת יגיע לידיו, במתנה ממלך סדום ולא בדרך נס.

ישמעאל. כיצד מונע הוא ממנו בכך, לבוא אחרי מיתתו ולתבוע את חלקו בירושה.

ג. מה פירושם של דברי הקדוש ברוך הוא לאברהם, לשמוע בקול שרה ולגרש את האמה ואת בנה - 'כי ביצחק יקרא לך זרע'. מה טעם הוא זה, לגירושו של ישמעאל.

ויש לפרש בדרך פלפול, על פי מה שנחלקו רבותינו, הרי"ף והרמב"ם, בדין מי שנשא את שפחתו וילדה לו בן. האם נחשב הוולד כבנו ודינו כישראל לכל דבר, או שמא נחשב כעבדו ודינו כדין עבד כנעני.

הרי"ף (פרק ד דיבמות) סובר, כי פתרון שאלה זו מוטל בספק. ומאחר וספיקא דאורייתא לחומרא, לכן יש להחמיר על הוולד ולתת עליו, דיני בן ישראל. ברם, לגבי ירושה, אין אותו הוולד יורש עם שאר הבנים. שכן, כלל כללו לנו חכמים (בבא קמא מו.), 'המוציא מחבירו עליו הראיה'. כיון שכן, אין הלה יכול לבוא מכח הספק, שמא דינו כישראל, ולהוציא ממון מידי שאר הבנים.

ואילו הרמב"ם (גירושין י, יט; עבדים ט, א) פסק, שדין הוולד כעבד לכל דבר. אלא שבהלכות נחלות (ד, ו) הוסיף, שאם זה האב הוא תלמיד חכם או אדם כשר, ונוהג מנהג בנים בבנו הנוולד לו משפחתו, הרי זה יירשנו.

והנה יש לומר, כי כוונתה של שרה 'כי לא יירש בן האמה הזאת עם בני', היתה כלפי ירושת הארץ הקדושה, אשר כבר הובטחה לאברהם אבינו, במאמר (בראשית יב, ז) 'לזרעך אתן את הארץ הזאת'. וזהו שאמרה 'גרש האמה הזאת ואת בנה'. בנה ולא בנך. והוסיפה לאמור, 'כי לא יירש בן האמה'. כי לגבי ירושה, אף לדעת הרי"ף, אין דינו של

בן השפחה כדינם של הבנים הישראלים. וכדי שלא יאמרו, שנהג אברהם בישמעאל מנהג בן, וממילא, לדעת הרמב"ם, ראוי הוא ליורשו יחד עם יצחק, לכן דרשה שרה מאברהם, 'גרש האמה הזאת ואת בנה'. כדי שיכירו וידעו כל באי עולם, כי אין אברהם נוהג בו מנהג בן. או אז, לא יוכל ישמעאל לשוב אחרי מות אביו, לתבוע ולדרוש חלק בירושה.

כיון ששמע אברהם את טענת שרה, 'וירע הדבר מאד בעיני אברהם על אודת בנו'. היינו, שהיה רע בעיניו הדבר, כי עליו להפסיק לנהוג בישמעאל מנהג בן, ושוב אינו נחשב יותר כבנו ואינו ראוי ליורשו.

על כך השיב לו הקדוש ברוך הוא, 'כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקלה - לקול רוח הקודש שבה' (ראה מגילה יד.). כי היא יודעת ברוח הקודש, שהבטחת הירושה 'לזרעך אתן את הארץ הזאת', נועדה רק עבור יצחק, 'כי ביצחק יקרא לך זרע'.

~

ויש להוסיף בדרך חידוד, כי לכן הדגיש הקדוש ברוך הוא ואמר לאברהם, 'אל ירע בעיניך על הנער ועל אמתך', לא נאמר 'בנך' או 'בנה', כדי שלא להכריע בין שתי השיטות הנזכרות. שאם יאמר 'על אמתך ועל בנה', ישתמע מכך, כי בנה הוא ולא בנו וממילא דינו כעבד. ואם יאמר 'על בנך ועל אמתך', ישתמע להדיא, כי הנושא את שפחתו וילדה לו, דין הוולד כדין ישראל. והלא אמונים אנו על הכלל, שכל השיטות שנחלקו בהן רבותינו, כולן אמת לאמיתה. כי אלו ואלו דברי אלקים חיים.

(זרע שמשון פרשת וירא, מאמר יח)

